

Julij Jakšić

ANDELI U BIBLIJI, LITURGIJI, KATEHEZI I SVAGDANJEM ŽIVOTU

Zovu se Mihael, Gabriel, Rafael - arkandeli; Kerubini i Serafini, - anđeli, Prijestolja i Gospodstva, Nebeska vojska; - anđeli čuvari.

Crkva nam od davnine s uvjerenjem naviješta da anđeli postoje, kako dobri tako i zli.

Na temelju Riječi Božje iz Biblije u liturgiji slavimo Boga s anđelima u svakom predslavlju.

Među prvim molitvama koje dobre kršćanske majke uče djecu jest molitva "Anđelu čuvaru".

Bez biblijske kateheze o anđelima ne možemo tumačiti grijeh prvih ljudi, zlo u svijetu, u čovjeku koji želi biti dobar, a često podliježe zlu koje je učinio od njega. Prema Bibliji možemo zaključiti da je Bog anđele stvorio prije nastanka ovog svijeta, da ih ima nebrojeno, da su svi u početku bili dobri.

Anđeli služe Bogu, klanjaju mu se, slave ga i izvršuju njegovu volju. U mnogim prigodama u Bibliji oni se uz navedene službe pojavljuju kao Božji glasnici ljudima, kao pomagači u dobru i kao anđeli čuvari, svakom čovjeku. Na primjer: Jakov razgovara s anđelom u snu (Post 31,11). Anđeo naviješta nevolje Izraelu (Suci 2,1-5). Anđeo opskrbljuje Iliju hranom u pustinji (1 Kr 19,5). Anđeo naviješta začecje Spasitelja (Lk 1, 26-38). Anđeli naviještaju Isusovo rođenje (Lk 2,10-15). Isus i njegovi učenici ističu i osuđuju zle duhove, jer s Isusovim dolaskom pada Sotonino kraljevstvo (Mk

3, 22-30). S tim u vezi treba naglasiti da nam Biblija govori i o zlim anđelima koji Boga mrze, koji su se pobunili protiv Boga. Govori o Božjim i čovjekovim neprijateljima, koji se zovu đavoli ili zli duši. Često nam se u borbi dobra i zla govori u simbolima i slikama.¹ No valja se upitati jesu li to samo simboli i slike ili pak anđele i njihova bića treba shvatiti osobno i ozbiljno.² Pod utjecajem tehniciziranog svijeta prirodnih znanosti koji određuju našu svakidašnjicu računa se samo s onim što se vidi. Za modernu, prosvjetiteljsku sliku svijeta počev od 17. i odlučno od 18. stoljeća govor o anđelima pomalo se prenosi u svijet bajki. Pod utjecajem toga filozofskog prosvjetiteljstva kasnije demokratski odgojena Zapadna Europa pomalo se rastaje sa svijetom duhova. Od sada u njoj vlada "razum" kao protuustuk lova na vještice u vrijeme inkvizicije. Zato je razumljivo zašto Crkva ne forsira temu angelologije u teologiji do naših dana.³ Taj utjecaj sramežljivog govora o anđelima osjeća se i u nas, i to ne samo u teologiji već i u katekizmima. Već je spomeuto da dobra kršćanska majka jednu od prvih molitvica uči dijete moliti "Anđelu čuvaru", što znači da vjera u anđele u našem narodu živi. Prema jednoj anketi u Njemačkoj gdje "Wasser Theologie" još manje govori o anđelima kao bićima, nego u nas, 91% žena vjeruje u anđele, a muškaraca nešto manje, 77%.⁴ Sigurno da nije lako govoriti o anđelima djeci.⁵ Ali nije na mjestu ni pristup utjelovljenju Sina Božjeg kako je to učinjeno u priručniku "U tvojoj radosti, Gospodine" gdje se ne

1. Usp. Post 3,1-14. Ovaj biblijski tekst u simbolima i slikama otkriva pouku misterija porijekla zla u svijetu.
2. Ta osobnost ili bezličnost ističe se u tekstu i velikim i malim slovom. U tom smislu nisu jasni ni naši obrednici: Krštenje, Potvrda, Inicijacija, gdje se "sotona" piše malim slovom.
3. Dovoljno je za potvrdu tome usporediti stari i novi obred blagoslova vode. U svug otklinjanja ostao je samo pojam "nalet neprijatelj" u blagoslovu soli i u blagoslovu vode "spomen krsne obnove i otkupljenja svega stvorenoga" Runkel obrednik. Blagoslovi.KS Zagreb 1987, str. 457.
4. Webers Thomas, Von allen guten Geistern verlassen? Warum wir Engel brauchen? U: Frau und Mutter. Mitgliederzeitschrift der Katholischen Frauengemeinschaft Deutschlands. September 1991, str. 22-23.
5. Pokušaj biblijske kateheze za djecu vidi u priručniku za prvu godinu vjeronauka Jakšić Josip, Bog je s nama. Đakovački Selci 1989, str. 20. tematska jedinica Bog je stvorio i nevidljivi svijet.

govori o navještenju, a govori se o molitvi "Zdravo Marijo" i citiraju se riječi anđela kao Riječ Božja o navještenju Spasiteljeva rođenja pastirima.⁶ (Lk 2,8-12), dok nema ništa, ni riječi od kuda i tko je Anđeo. U knjizi "Pozvani na gozbu" nalazimo samo molitvu "Anđeo Gospodnji" uz napomenu u zagradama: (Ovu češ molitvu kasnije bolje razumjeti. Za sada zamoli katehetu ili nekoga drugog da ti u njoj protumači samo ono najvažnije.)⁷ Isto tako u priručniku "Katekizam 3" i u priručniku za njega, pod Došašćem nema ni riječi o navještenju. Jedino o tome doznajemo iz Radosnog otajstva krunice "1. Koga si, Djevice, po Duhu Svetom začela;" o čemu može razmišljati samo onaj, tko već ima neku spoznaju o anđelovu navještenju Mariji.⁸ Za čudo, "Katekizam 4" koji donosi potpun tekst o navještenju rođenja Mesijina preteče Lk 1, gdje se Zahariji javlja anđeo Gabriel, jednostavno izostavlja navještenje Mariji.⁹ Kada dakle usporedimo priručnike za niže razrede osnovne škole, ne nalazimo u pogledu anđela nikakve katehetske logike s ciljem navještenja Mariji i Božjeg utjelovljenja. Ipak "Katekizam 4" donosi u Malom leksikonu kratko tumačenje pojma - anđeo.¹⁰ Također o slavju Isusova rođendana ističe da je to prilika da osobito svečano izmolimo onu molitvu kojom se svakog dana sjećamo da se Bog utjelovio, postao naš brat čovjek.¹¹ I to je sve.

Ništa bolje nije tema anđela zastupljena u priručnicima za više razrede osnovne škole. U Leksikonu priručnika obrađeni su na teološki način pojmovi: anđeo, anđeli, đavao ili sotona.¹² Jedino Katekizam - Put u slobodu, donosi tekst o susretu Mojsija s anđelom u Gorućem grmu (Izl 3,2).¹³

6. U tvojoj radosti, Gospodine, katehetski izdavački centar, Zagreb 1971, str. 26-31. Jedinice: IX Gospodine, Ti si izabrao Blaženu Djevicu Mariju. X Bog nam daje svoga Sina.

7. Pozvani na gozbu, KS, Zagreb 1976, str. 123 u Dodatku.

8. Katekizam 3, KS, Zagreb 1973, str. 65-69.

9. Katekizam 4, KS, Zagreb 1973, str. 39-40.

10. Isto, str. 125.

11. Isto, str. 47.

12. Katekizam 5, Pođimo zajedno, KS, Zagreb 1982, str. 192-193. Katekizam 6, Put u slobodu, KS, Zagreb 1984, str. 229-230; Snagom Duha, Uvođenje u vjeru i život kršćanske zajednice... Zagreb 1977, str. 224 i 227.

13. Katekizam 6, Put u slobodu, KS, Zagreb 1984, str. 42.

Prema iznesenim podacima biblijskih sadržaja o anđelima u našim katehetskima priručnicima, plod katehiziranja o službi anđela u povijesti spasenja kako ga donose naši katekizmi od izabranih tekstova neće biti iskustvo vjere, već pojmovi i simboli koji će završiti u slikama a ne u primjeni na život. Čini se da će na ovakav način naša kateheza u obitelji, u liturgiji biti u raskoraku sa školskom katehezom, budući da će navedeni priručnici biti od sada i školski priručnici za vjeronauk. U spoznaji i iskustvu dobra i zla, anđeli zauzimaju u kršćanskom svijetu važno mjesto kao i u drugim religijama, a ti pojmovi nisu strani ni velikom broju materijalista i ateista. Mnogi od njih predstavljaju si anđele antropomorfno. Iskustvo nas života uči, da sve stvoreno može poprimiti djelovanje anđela. Dobrog ili lošeg prijatelja možemo usporediti s dobrim ili zlim anđelom. Biblija nam donosi kako je Tobija dobrog prijatelja dobio u samom arkandelu Rafaelu.

Danas se ljudi ne plaše duhova. Mnogi i teolozi ne žele vjerovati da duhovna bića postoje. Za takve je sav biblijski govor o anđelima samo lijepa simbolika. Ipak nas mnogi neprotumačivi događaji i iskustva dobra i zla u životu upućuju da postoji mnogo veća povezanost između Neba i Zemlje nego to može školska mudrost dokučiti. Prejednostavno je zaključiti da su anđeli dio starozavjetne slike kraljevskog dvora, kralja i njegovih podanika, slugu, koja bi se onda prenijela na našu liturgiju u slici s korovima anđela. Ako bi anđeli bili samo sila Božja, slike i simboli za Božje djelovanje, a ne osobna bića, što bi značilo onda naše odreknuće u krštenju, ako pojma "đavla" možemo jednostavno zamijeniti pojmom "grijeha". Koga je to i čije kraljevstvo Isus Krist pobijedio svojim životom na zemlji, mukom i uskrsnućem? Teologija bi o tome trebala jasnije progovoriti, a našu katehezu, odnosno naše katehetske priručnike u tim pitanjima upotpuniti.